

full de càlcul

La sobreeducació en relació a l'ocupació: una forma de precarietat laboral prèvia a la crisi

vista prèvia >

Quan parlem de sobreeducació, a tots ens vénen al cap els moments més durs de la crisi econòmica, quan era molt comú que les persones desocupades amaguessin titulacions acadèmiques dels seus currículums per intentar accedir a un lloc de treball per sota de la seva qualificació. Però la sobreeducació és molt més que una conseqüència d'una estratègia per trobar feina. És un fenomen estructural del mercat laboral espanyol i català provocat per la manca de llocs de treball qualificats.

Queralt Capsada

Investigadora postdoctoral del Robert Owen Centre for Educational Change de la University of Glasgow

queralt.capsada-munsech@glasgow.ac.uk

Des de l'inici de la crisi econòmica del 2008 les notícies entorn del mercat de treball s'han centrat en la pèrdua de llocs de treball i l'augment de la taxa d'atur, ja que la pèrdua de feina remunerada comporta una sèrie de conseqüències negatives tant a nivell econòmic com psicològic, especialment pels col·lectius més vulnerables.

No obstant això, el fet de seguir tenint una feina no assegura que aquesta sigui de qualitat. Moltes persones segueixen ocupades però ho fan en llocs de treball amb un sou inferior al que tenien, treballant menys hores de les que desitgen —a temps parcial— o ocupats en una posició en la qual no poden utilitzar tots els seus coneixements i competències. Totes aquestes són formes de precarietat laboral, essent la darrera la que fa referència al tema que ens ocupa en aquest article: el de la sobreeducació en relació a l'ocupació.

Encara que es podria pensar que la sobreeducació en relació a l'ocupació és un fenomen temporal i minoritari fruit del procés d'ajustament entre l'oferta i la demanda del mercat de treball, les dades per Catalunya

i l'Estat espanyol mostren que és una forma d'ocupació més estable del que desitjaríem i que afecta a diferents col·lectius. Tot i que la crisi econòmica ha accentuat el seu creixement, la sobreeducació en el mercat de treball espanyol i català ja es trobava present abans del 2008.

La intenció d'aquest article és descriure l'evolució del fenomen de la sobreeducació al llarg de l'última dècada a Catalunya i l'Estat espanyol, tot explorant algunes de les característiques que ens ajuden a identificar quines són les persones que es troben més afectades per aquest tipus de fenomen.

Què entenem per sobreeducació i com sorgeix?

El terme sobreeducació —*overeducation*, pel terme procedent de l'anglès— identifica aquelles persones que tenen un nivell educatiu superior al que es requereix per desenvolupar de forma satisfactòria la feina en la qual estan ocupades. Per tant, ens referim a la sobreeducació en relació a l'ocupació. El fenomen de la sobreeducació en relació a l'ocupació va començar a prendre interès durant

la dècada de 1970 als EUA a causa del creixent nombre de graduats universitaris que entraven al mercat de treball i la preocupació sobre si el mercat de treball seria capaç d'oferir un nombre suficient de posicions qualificades per a tots ells.¹

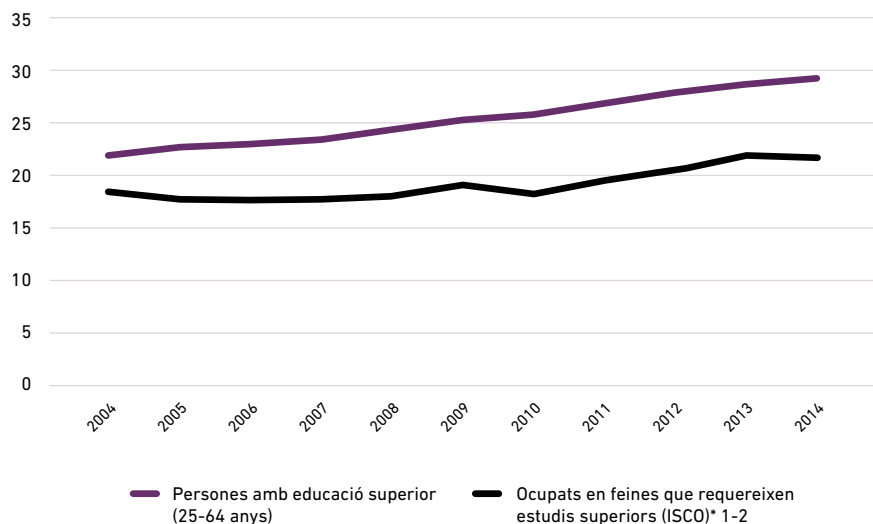
La majoria dels països europeus també han experimentat al llarg de les últimes dècades un augment tant quantitatiu com qualitatiu de les persones amb estudis superiors. No obstant això, no totes es troben ocupades en posicions per les quals es requereix d'un alt nivell de formació, ja que el nombre de llocs de treball altament qualificats no sempre s'equiparen al nombre de treballadors amb estudis superiors disposats a treballar. Tal com mostra el gràfic 1, durant l'última dècada el nombre de persones amb estudis superiors ha augmentat paulatinament als països de la UE, mentre que la proporció de persones ocupades en posicions qualificades per les quals se solen requerir estudis superiors s'ha mantingut per sota. La tendèn-

1 FREEMAN, *The Overeducated American*; i RUMBERGER, «The Rising Incidence of Overeducation in the U.S. Labor Market».

Avui en dia el fet de tenir una titulació superior no és garantia de tenir una ocupació de qualitat com ho podia ser en dècades anteriors

Gràfic 1

Població amb educació superior i dels ocupats en posicions altament qualificades, 2004-2014 (% mitjana EU28)

ISCO: International Standard Classification of Occupations [Classificació Internacional Uniforme d'Ocupacions]

Font: Elaboració pròpia, a partir d'Eurostat.

cia dels dos fenòmens sembla seguir camins cada vegada més allunyats, ja que mentre la proporció de persones amb estudis superiors continua augmentat, la proporció d'aquelles que estan ocupades en posicions qualificades es va estancant. Part d'aquest estancament probablement

ve explicat per la davallada dels llocs de treball en general a causa de la crisi econòmica.

Catalunya no resta al marge d'aquesta tendència. Mentre que les generacions que van estudiar durant el franquisme van tenir menys oportunitats

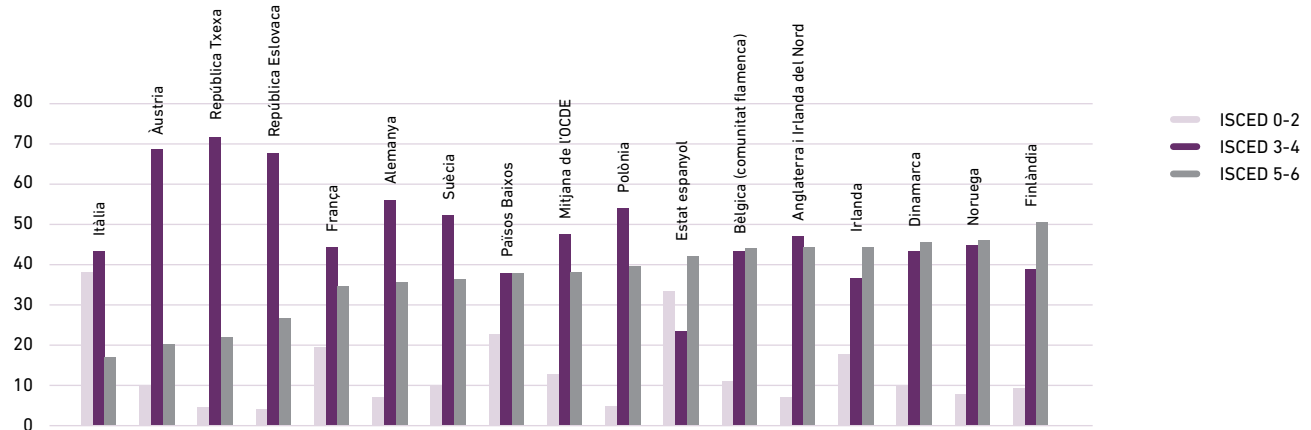
educatives que les generacions que han viscut l'expansió educativa de finals del segle XX i inicis del XXI, avui en dia el fet de tenir una titulació superior no és garantia de tenir una ocupació de qualitat com ho podia ser en dècades anteriors.

No obstant això, si ens plantegem quins són els motius pels quals algunes persones poden estar ocupades en posicions per les quals estan sobreeducades se'ns presenten dues possibilitats: o bé perquè hi ha massa persones amb estudis elevats —el que es coneix com «excés de graduats universitaris»—, o bé perquè hi ha pocs llocs de treball que requereixen de treballadors amb alts nivells educatius. Els gràfics 2 i 3 a continuació mostren una comparativa de diferents països europeus pel que fa al nivell educatiu dels seus assalariats i el percentatge de treballadors ocupats en feines altament qualificades —requereixen estudis superiors— i elementals —requereixen estudis primaris. Si ens fixem en el cas de l'Estat espanyol, veiem que el percentatge d'assalariats amb un nivell d'estudis superiors es troba lleugerament per sobre de la mitjana de l'OCDE. Però quan

La sobreeducació es produeix perquè hi ha massa persones amb estudis elevats o bé perquè hi ha pocs llocs de treball que requereixen de treballadors amb alts nivells educatius

Gràfic 2

Nivell educatiu de la població assalariada de 25-64 anys, 2013 (%)

ISCED: International Standard Classification of Education [Classificació estandarditzada dels nivells educatius]

Font: Elaboració pròpia, a partir de Programa per l'Evaluació Internacional de les Competències dels Adults (OCDE).

ens fixem en les posicions on estan ocupats aquests assalariats veiem que l'Estat espanyol destaca entre el grup de països europeus per ser el que mostra un major percentatge d'ocupats en llocs de treball elementals. D'aquesta manera, sembla que part del sorgiment de la sobreeducació pot venir per la manca de llocs de treball que requereixen persones amb alts nivells de qualificació, i no només per un «excés» de persones amb estudis superiors. De fet, no

està de més destacar la situació presentada pels països escandinaus —Dinamarca, Finlàndia, Noruega i Suècia— als gràfics 2 i 3, els quals combinen alts nivells de graduats universitaris amb els percentatges més alts de persones ocupades en posicions qualificades.

Com mesurar la sobreeducació?

La sobreeducació no és un concepte fàcilment mesurable. Existeix un

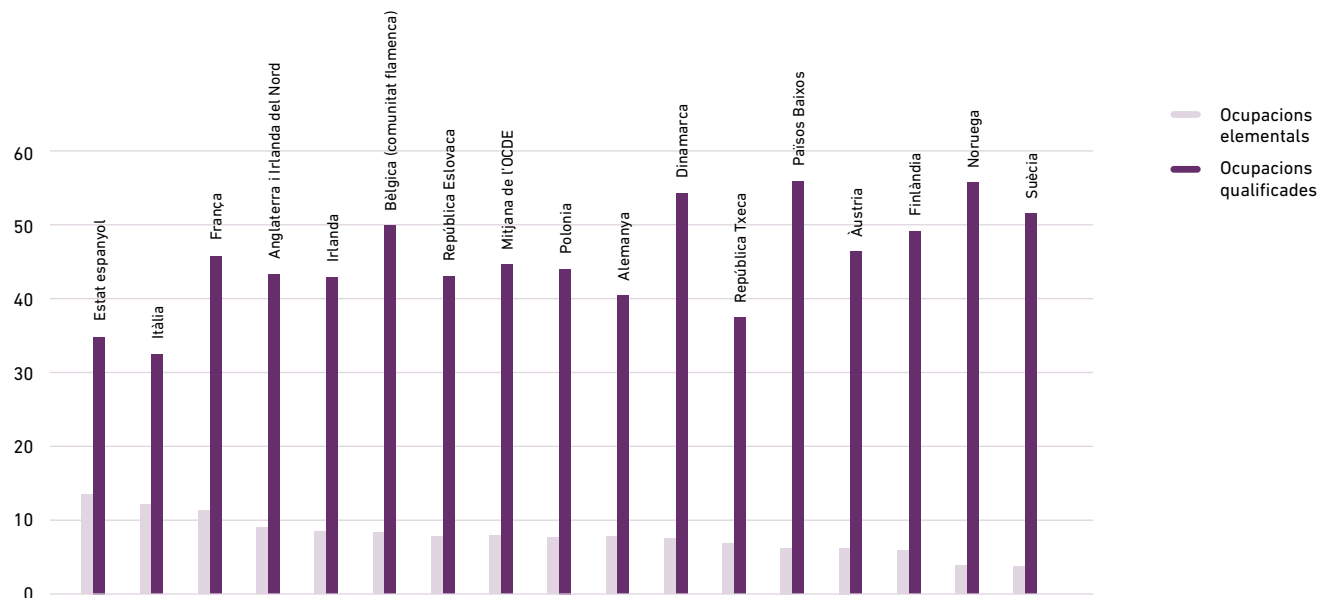
ampli debat sobre les diferents formes de mesurar-la i els avantatges i inconvenients de cada tipus d'indicador.² Els principals indicadors es divideixen en dos grups: els subjectius i els objectius. Mentre que els indicadors subjectius es construeixen a partir de preguntes efectuades en enquestes als ocupats sobre com

² HARTOG, «Over-education and earnings: where are we, where should we go?»; i VERHAEST i OMEY, «The Impact of Overeducation and its Measurement».

El percentatge d'assalariats de l'Estat espanyol amb un nivell d'estudis superiors es troba lleugerament per sobre de la mitjana de l'OCDE

Gràfic 3

Treballadors en ocupacions elementals i qualificades, 2013 (%)

Font: Elaboració pròpia, a partir de Programa per l'Evaluació Internacional de les Competències dels Adults (OCDE).

consideren d'adequat el seu nivell educatiu en relació a la seva ocupació principal, els indicadors objectius es basen en la comparació del nivell educatiu del treballador en relació al que es considera necessari segons classificacions estandarditzades a nivell internacional o estatal.

A causa de les limitacions presentades per la disponibilitat i comparabilitat de dades entre Catalunya i l'Estat espanyol el més actualitzades possible, en aquest article es mesura la sobreeducació en relació a l'ocupació a partir d'una mesura objectiva comparant el nivell educatiu i el grup

ocupacional³ de les persones que participen a l'Enquesta de Població

³ La informació anonimitzada de l'Enquesta de Població Activa només proporciona el grup ocupacional a un dígit segons la Classificació Internacional Uniforme d'Ocupacions [ISCO, de l'anglès International Standard Classification of Occupations] de l'Organització Mundial del Treball. De forma que cada ocupació inclou feines molt diverses, fent que l'indicador utilitzat en aquest article no sigui tan acurat com seria desitjable.

En el cas espanyol, la sobreeducació ve per la manca de llocs de treball que requereixen persones amb alts nivells de qualificació, i no només per un «excés» de persones amb estudis superiors

Taula 1

Correspondència entre nivells ocupacionals i educatius segons el nivell d'adequació

	Sense estudis (ISCED 0)	Estudis primaris (ISCED 1)	Estudis secundaris (ISCED 2)	Batxillerat o Cicles Formatius (ISCED 3)	Estudis universitaris (ISCED 5-6)
Directors i gerents (ISCO 1)	Sotaeducat	Sotaeducat	Sotaeducat	Sotaeducat	Adequat
Tècnics i professionals superiors (ISCO 2)	Sotaeducat	Sotaeducat	Sotaeducat	Sotaeducat	Adequat
Tècnics i professionals intermedis (ISCO 3)	Sotaeducat	Sotaeducat	Sotaeducat	Sotaeducat	Adequat
Comptables, administratius (ISCO 4)	Sotaeducat	Sotaeducat	Adequat	Adequat	Sobreeducat
Treballadors de serveis (ISCO 5)	Sotaeducat	Sotaeducat	Adequat	Adequat	Sobreeducat
Treballadors qualificats agrícoles (ISCO 6)	Sotaeducat	Sotaeducat	Adequat	Sobreeducat	Sobreeducat
Treballadors qualificats indústria (ISCO 7)	Sotaeducat	Sotaeducat	Adequat	Sobreeducat	Sobreeducat
Operaris (ISCO 8)	Sotaeducat	Sotaeducat	Adequat	Sobreeducat	Sobreeducat
Ocupacions elementals (ISCO 9)	Adequat	Adequat	Sobreeducat	Sobreeducat	Sobreeducat

ISCO: International Standard Classification of Occupations (Classificació Internacional Uniforme d'Ocupacions).

ISCED: International Standard Classification of Education (Classificació estandarditzada dels nivells educatius).

Font: Elaboració pròpia.

Activa (EPA) des del primer trimestre del 2005 fins al segon trimestre del 2016. La taula 1 mostra com es classifiquen en aquest article les persones ocupades segons la relació entre el seu nivell d'estudis i la seva ocupació. Per exemple, si ens centrem en la columna d'estudis universitaris veurem que només aquelles persones ocupades en posicions de direcció, gerència, tècnics o profes-

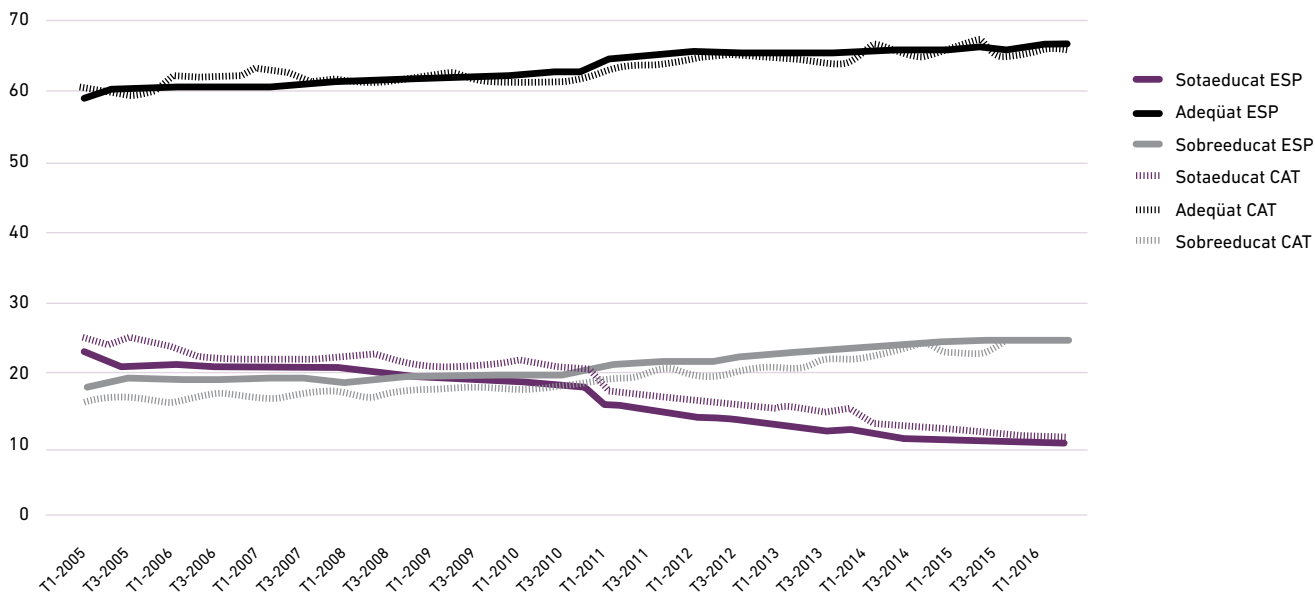
sionals superiors o intermedis estan considerats com a adequadament ocupats, mentre que si es troben ocupats en la resta d'ocupacions — comptables, administratius, treballadors de serveis...— es consideren com a sobreeducats en relació a la seva ocupació. Cal comentar que en el cas dels grups ocupacionals de directors i gerents i dels tècnics i professionals intermedis existeix

una varietat molt àmplia de feines, algunes de les quals poden requerir d'estudis superiors, mentre que d'altres no. Per tant, la mesura de sobreeducació que es presenta aquí és més aviat poc restrictiva i tendirà a minimitzar el fenomen enlloc de sobreestimar-lo.

Tant a l'Estat espanyol com a Catalunya els joves són els que presenten un major percentatge de sobreeducació

Gràfic 4

Nivell d'ajustament entre l'educació i l'ocupació a Catalunya i l'Estat espanyol, 2005-2016 (%)

Font: Elaboració pròpia, a partir de l'Enquesta de Població Activa (INE).

L'evolució de la sobreeducació a Catalunya i a l'Estat espanyol

Tot i que podríem pensar que el fenomen de la sobreeducació ha aparegut fruit de la crisi econòmica, les dades mostren que aquest no és el cas. El gràfic 4 presenta l'evolució del nombre de persones ocupades

segons el seu nivell d'ajustament entre el seu nivell educatiu i aquell requerit formalment a la seva feina. Tant a Catalunya com a l'Estat espanyol, la gran majoria de la població ocupada —entre el 60 i el 65%— ho està en un lloc de treball que es correspon amb la seva ocupació. De fet, la proporció de persones

ocupades de forma «adequada» pel que fa al seu nivell educatiu ha augmentat durant els últims anys i, especialment, des de l'inici del 2011. No obstant això, aquest augment ha anat acompanyat també per un increment de les persones ocupades en una posició per la qual estan sobreeducades. A Catalunya, a l'inici del

Cada vegada més, la sobreeducació sembla que està afectant també a treballadors que estan a la meitat i fins i tot al final de la seva carrera professional

període estudiat el percentatge de persones sobreeducades en relació a la seva ocupació era d'un 16% el qual no ha deixat d'augmentar fins arribar al voltant del 23% a l'inici del 2016.

Cal comentar, però, que aquest augment en termes percentuals ha estat en detriment del nombre de persones sotaeducades. Encara que la disminució de persones que estan ocupant un lloc de treball pel qual no presenten el nivell educatiu necessari sembla desitjable cal tenir en compte que les persones d'edats més avançades que treballen en el mercat de treball català i espanyol van tenir menys oportunitats educatives i, per tant, el seu nivell formal d'educació és inferior al de les generacions més joves. No obstant, això no significa que tots ells no estiguessin capacitats per ocupar la seva posició en el mercat de treball, ja que potser tenien les competències i coneixements adequats però no gaudien de cap credencial educativa formal. Igualment, aquest fenomen no és aliè a la crisi econòmica i a l'augment de la taxa d'atur, ja que part de la reducció del nombre de sotaeducats pot venir explicada per la transició a la

prejubilació o a l'atur de part dels treballadors d'edat més avançada.

No s'observen diferències destacables en l'evolució de l'ajustament entre l'educació i l'ocupació entre Catalunya i l'Estat espanyol. Mentre que el percentatge de sotaeducats era superior a Catalunya a l'inici del període i el de sobreeducats inferior al de l'Estat espanyol, aquestes diferències s'han vist anul·lades amb el pas dels trimestres.

A qui afecta més la sobreeducació?

Tot i que la proporció de persones sobreeducades ha augmentat en els darrers anys tant a Catalunya com a l'Estat espanyol aquest augment no ha afectat per igual a tots els col·lectius. Si centrem l'atenció exclusivament en aquelles persones que estan sobreeducades en relació a la seva ocupació podem destacar dues característiques que ens ajuden a identificar diferents patrons: l'edat i el sexe. Característiques del mercat de treball com el sector d'activitat de l'empresa i el tipus de contracte laboral també ens ajuden a diferenciar diversos grups dins del col·lectiu de sobreeducats.

Començant per les diferències segons l'edat de les persones, podem dir que tradicionalment s'ha associat el fenomen de la sobreeducació al col·lectiu jove.⁴ Primer de tot, perquè el fet d'estar efectuant la transició de l'educació al mercat de treball per primera vegada fa que tinguin un desconeixement major d'aquest, falta d'experiència o de contactes, situacions que poden facilitar la situació de sobreeducació en relació a l'ocupació durant un temps. Un segon motiu és perquè al no tenir referències de treball prèvies alguns empresaris prefereixen ocupar els joves en posicions per les quals estan sobreeducats per tal d'utilitzar-ho com a període de prova, alhora que es sol pagar un salari inferior.

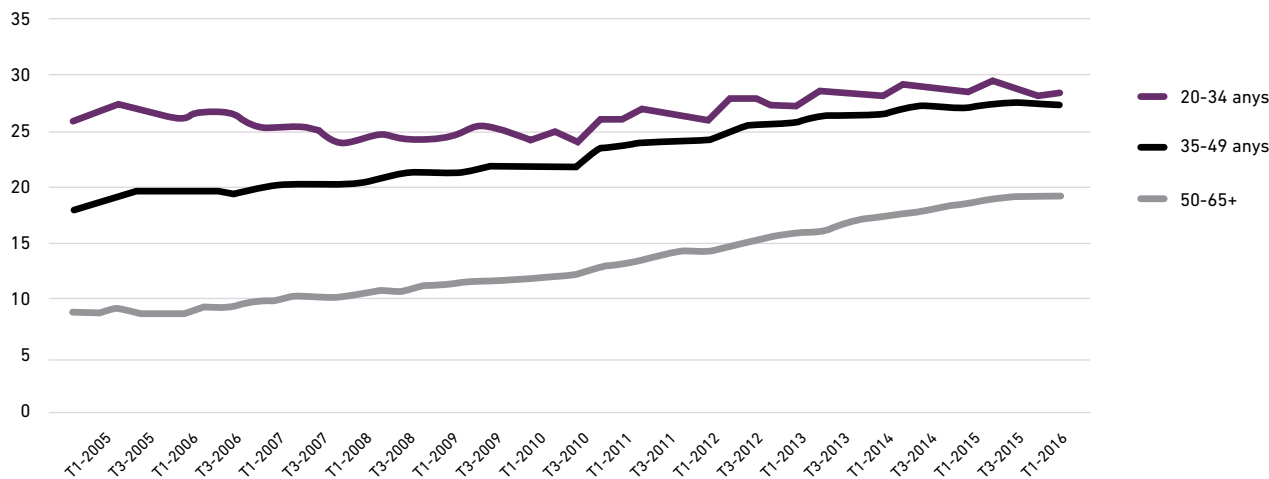
Els gràfics 5 i 6 mostren l'evolució del percentatge de sobreeducats per tres grups d'edat: treballadors joves dels 20 als 34 anys —edat a partir de la qual se sol haver finalitzat els estudis si s'està ocupat—; treballa-

4 DEKKER, GRIP I HEIJKE, «The effects of training and overeducation on career mobility in a segmented labour market»; FREI I SOUSA-POZA, «Overqualification: permanent or transitory?»; i VAHEY, «The great Canadian training robbery: evidence on the returns to educational mismatch».

Diferents estudis mostren com són les dones les que solen experimentar la sobreeducació en major mesura que els homes

Gràfic 5

Persones sobreeducades a l'Estat espanyol segons grup d'edat, 2005-2016 (%)

Font: Elaboració pròpia, a partir de l'Enquesta de Població Activa (INE).

dors d'edat mitjana dels 35 als 49 anys; i els treballadors madurs de 50 anys o de més edat. Encara que ambdós gràfics mostren que tant a l'Estat espanyol com a Catalunya els joves són els que presenten un major percentatge de sobreeducació, les diferències entre grups d'edat es van reduint a mesura que avança el temps. Mentre que el 2005 els treballadors catalans més joves presentaven un 22% de sobreeducació,

els d'edat mitjana un 16% i els més madurs un 8%, aquestes diferències s'han pràcticament esborrat entre els treballadors joves i d'edat mitjana a l'actualitat, ja que els percentatges corresponents a l'inici del 2016 són del 28%, 26% i 17%, respectivament. D'aquesta manera, tot i que els més joves continuen sent els més afectats per la sobreeducació sembla que aquesta forma de precarietat laboral està afectant també

a treballadors que estan a la meitat i, fins i tot, al final de la seva carrera professional.

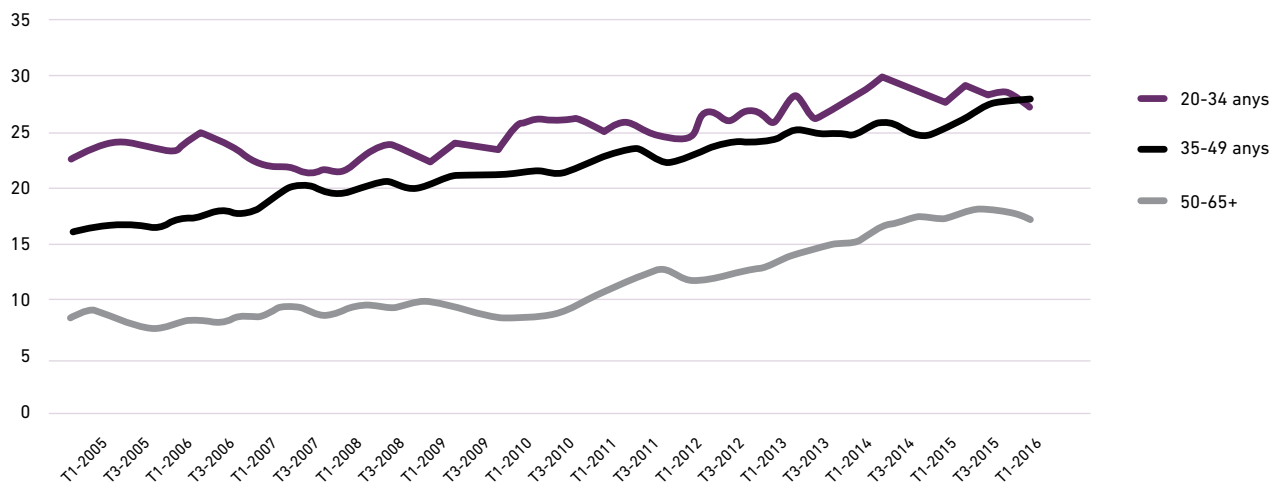
En referència al sexe, diferents estudis mostren com són les dones les que solen experimentar la sobreeducació en major mesura que els homes.⁵ Tot i que els percentat-

⁵ BÜCHEL i VAN HAM, «Overeducation, regional labor markets, and spatial flexibility»; FRANK, «Earn

Les dones accepten en major mesura treballs pels quals estan sobreeducades si presenten altres condicions de treball que permeten compaginar millor la feina amb la vida familiar

Gràfic 6

Persones sobreeducades a Catalunya segons grup d'edat, 2005-2016 (%)

Font: Elaboració pròpia, a partir de l'Enquesta de Població Activa (INE).

ges solen variar en funció del nivell educatiu i la situació familiar, les dones presenten una major incidència en la sobreeducació. Algunes de les explicacions aportades per la literatura acadèmica són que les dones accepten en major mesura treballs pels quals estan sobreedu-

caades si presenten altres condicions de treball que permeten compaginar millor la feina amb la vida familiar, com ara els horaris o per proximitat amb el lloc de residència. Igualment, les dones solen tenir menors possibilitats de promoció laboral si experimenten interrupcions laborals a causa de l'embaràs i criança dels descendents, facilitant així situacions de sobreeducació en relació a l'ocupació.

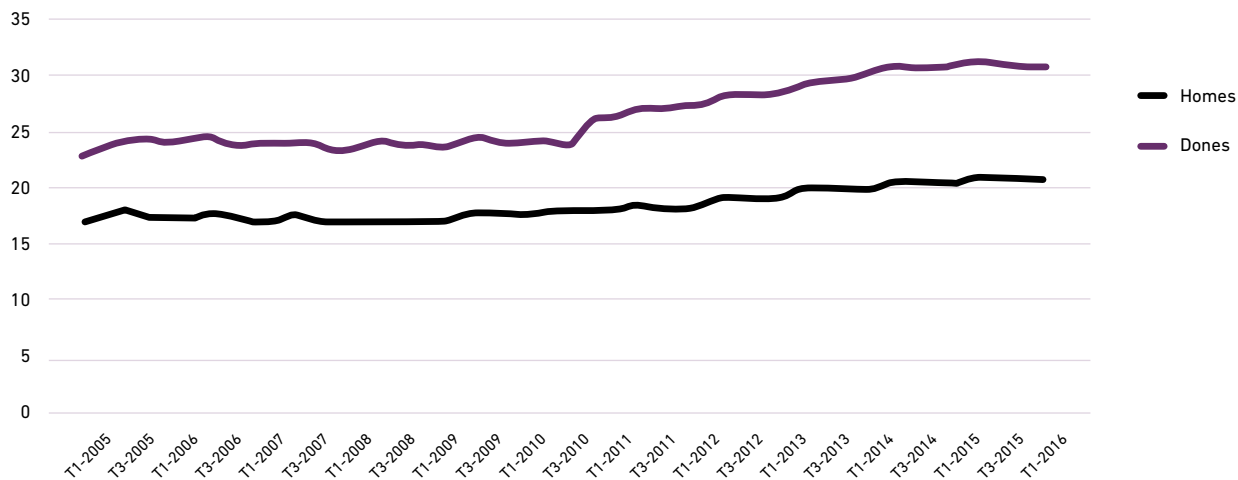
Les dades per Catalunya i l'Estat espanyol pel període estudiat mostren clares diferències pel que fa al percentatge de sobreeducats i sobreeducades. Encara que durant tot el període el percentatge de dones sobreeducades és major al d'homes aquesta diferència entre sexes s'accentua durant els darrers anys, especialment des de l'inici del 2011. En el cas de Catalunya a l'inici del 2005 la diferència en el percen-

Less: The Theory and Why Women Estimation of Differential Overqualification»; i MCGOLDRICK i ROBST, «Gender Differences in Overeducation: A Test of the Theory of Differential Overqualification».

Les dones solen tenir menors possibilitats de promoció laboral si experimenten interrupcions laborals a causa de l'embaràs i criança dels descendents, facilitant així situacions de sobreeducació

Gràfic 7

Persones sobreeducades a l'Estat espanyol segons sexe, 2005-2016 (%)

Font: Elaboració pròpia, a partir de l'Enquesta de Població Activa (INE).

tatge de sobreeducació entre dones i homes era del 4% —18% dones i 14% homes—, augmentant fins al voltant del 10% a inicis del 2016 —29% dones i 19% homes. Sembla evident, doncs, que aquesta forma de precarització laboral està afectant en major mesura les dones que els homes.

Si tenim en compte altres característiques referents al mercat de treball,

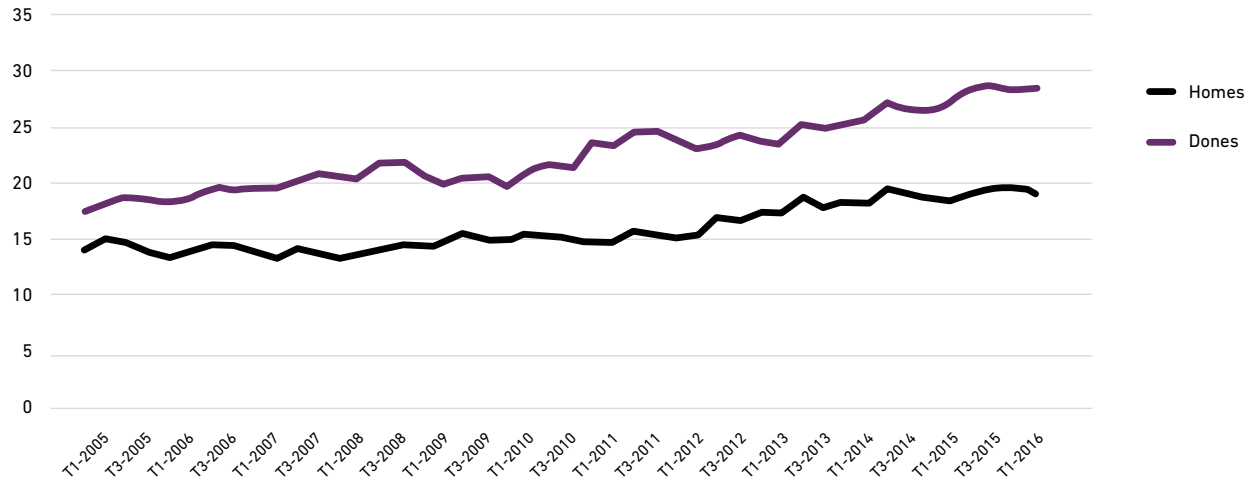
veiem que el percentatge de sobreeducats varia en funció del sector d'activitat de l'empresa en la qual la persona es troba ocupada. Seguint la Classificació Nacional d'Activitats Econòmiques veiem que el sector en el qual s'observa un menor percentatge de sobreeducats tant a Catalunya (14.47%) com a l'Estat espanyol (16.05%) és en el de l'administració pública, educació i sanitat, seguit de prop pel sector de la cons-

trucció. Encara que ambdós sectors presenten els menors percentatges ho fan per diferents motius. En el cas del sector de l'administració pública, educació i sanitat són sectors que requereixen d'un gran nombre de professionals amb titulacions universitàries i els processos de selecció solen ser públics i basats en la meritocràcia. En canvi, en el cas del sector de la construcció la majoria de posicions requereixen de baixos

Els percentatges més alts de sobreeducació es troben en el sector dels serveis financers, assegurances, immobiliàries i en altres tipus de serveis

Gràfic 8

Persones sobreeducades a Catalunya segons sexe, 2005-2016 (%).

Font: Elaboració pròpia, a partir de l'Enquesta de Població Activa (INE).

nivells de qualificació, però ofereixen oportunitats econòmiques atractives per a persones amb nivells educatius baixos, facilitant així l'adequació del nivell educatiu del treballador amb el de la feina. Els percentatges més alts de sobreeducació es troben en el sector dels serveis financers, assegurances, immobiliàries i en altres tipus de serveis. Probablement, algunes de les explicacions per aquest major percentatge de sobreeducats

són la indefinició d'alguns dels llocs de treball del sector i la major quantitat de persones qualificades en aquest sector d'activitat específic. Cal destacar que les proporcions es mantenen similars al llarg del període estudiat, mostrant que el fenomen de la sobreeducació és bastant estable a cada sector.

Per últim, destacar que també existeixen diferències en la proporció de

sobreeducats segons el tipus de contracte i que aquestes es mantenen estables al llarg del període estudiat. No és sorprenent que les dades tant per a Catalunya com per a l'Estat espanyol mostrin que la proporció de persones que estan sobreeducades és major entre els que tenen un contracte temporal que entre els que tenen una relació contractual indefinida. Com s'ha comentat abans, en alguns casos algunes empreses uti-

La proporció de persones que estan sobreeducades és major entre els que tenen un contracte temporal que entre els que en tenen un d'indefinit

Taula 2

Sobreeducats segons el sector d'activitat en el que està ocupat, mitjana 2005-2016 (%)

	Codi CNAE 09	% de sobreeducats Estat espanyol	% de sobreeducats Catalunya
Agricultura, ramaderia, silvicultura i pesca	A	23.02	19.05
Indústria alimentària, tèxtil, cuir, fusta i paper	C(1)	17.73	15.13
Indústria extractiva, refinament petroli, indústria química i farmacèutica, etc.	C(2)+B+D+E	20	18.61
Construcció de maquinària, equips elèctrics, material de transport i instal·lació i reparació industrial	C(3)	21.79	19.6
Construcció	F	16.79	15.67
Comerç, instal·lacions, reparacions, automòbils i hostaleria	G+I	20.48	18.74
Transports i logística, informació i comunicacions	H+J	18.47	18.74
Serveis financers, assegurances, immobiliàries, serveis professionals, científics i administratius	K+L+M+N	28.02	25.51
Administració pública, educació i sanitat	O+P+Q	16.05	14.47
Altres serveis	R+S+T+U	34.8	30.64

CNAE: Clasificació Nacional d'Activitats Econòmiques 2009.

Font: Elaboració pròpia, a partir de l'Enquesta de Població Activa (INE).

litzen la contractació temporal com a període de «prova» per tal de veure si la persona contractada realitza la feina de la forma esperada, assumint menors costos laborals per part de l'empresa. Una altra raó per la qual la sobreeducació es troba més present en contractes temporals que indefinits és perquè aquest tipus

de contractació s'utilitza en major proporció en sectors i activitats que ofereixen feines on no es requereix un alt nivell de qualificació però que hi ha moments on la producció o demanda del servei és major.

Els reptes de futur

Tot i que les dades presentades mostren una simple descripció de la realitat sense tenir en compte diversos factors alhora, sembla evident que el fenomen de la sobreeducació no és una novetat en el mercat laboral català i espanyol, sinó que està ben

El tema pendent continua essent el gran nombre de persones només amb educació bàsica i el limitat nombre de persones amb formacions intermèdies

Taula 3

Sobreeducats segons tipus de contracte, mitjana 2005-2016, (%)

	% de sobreeducats Estat espanyol	% de sobreeducats Catalunya
Contracte indefinit	21.79	20.63
Contracte temporal	28.76	25.28

Font: Elaboració pròpia, a partir de l'Enquesta de Població Activa (INE.)

assentat des de fa anys. L'evolució al llarg del temps no sembla aportar resultats molt esperançadors, ja que el fenomen està lluny de desaparèixer. Més aviat al contrari, les dades indiquen que la sobreeducació està ampliant la seva base i afectant a col·lectius que fins al moment semblaven experimentar aquesta situació de forma quasi anecdòtica, esdevenint cada vegada un fenomen més transversal, tal com apuntaven estudis anteriors.⁶

Si ens centrem de nou en la idea que el mercat de treball es troba compost principalment per l'oferta i la demanda veiem que hi ha dos factors sobre els que podem treballar per disminuir la sobreeducació:

el nivell educatiu de les persones i el nivell educatiu requerit pels llocs de treball. D'una banda, sembla evident que al llarg de les últimes dècades el sistema educatiu català ha experimentat millores notables, especialment pel que fa a l'expansió de l'educació superior i l'assoliment de l'educació secundària obligatòria per part de la majoria de joves. Aquests canvis s'han fet adequadament i s'ha de seguir treballant per assegurar que almenys la mateixa proporció de persones segueix obtenint un nivell d'estudis superiors. El tema pendent continua essent el gran nombre de persones només amb educació bàsica i el limitat nombre de persones amb formacions intermèdies. Cal promoure polítiques educatives i de formació no només entre els que es troben en la formació inicial, sinó també entre aquells que es troben

al mercat de treball en la inactivitat econòmica. Això no implica només que les administracions públiques inverteixin més recursos en plans de formació al llarg de la vida dirigits a totes les persones, sinó que també cal involucrar-hi les empreses perquè col·laborin en la part de formació relacionada amb l'ocupació. Per tal d'assegurar que aquesta formació s'efectua de la manera més eficient i efectiva possible, caldria estendre i reforçar el sistema d'orientació laboral i formativa i fer-la extensiva a totes les persones, estiguin o no laboralment actives.

Per altra banda, si centrem l'atenció en la demanda del mercat de treball veiem que els esforços fets fins al moment en aquest sector són més modestos. La majoria de polítiques públiques han centrat l'atenció en la millora del bagatge educatiu i formatiu de les persones, deixant de banda la promoció i millora de les condicions i qualitat dels llocs de treball del nostre país. En relació amb altres països europeus l'evidència mostra que no és que tinguem massa persones amb estudis superiors, sinó que hi ha massa llocs de treball que requereixen d'un baix

⁶ CAPSADA i VALIENTE, *Els reptes en matèria de competències de la població adulta*.

La majoria de polítiques s'han centrat en la millora de la formació, deixant de banda la promoció i millora de les condicions i qualitat dels llocs de treball del nostre país

nivell educatiu. Per tal de no seguir desaprofitant el talent, coneixements i competències de la població catalana cal promoure activitats econòmiques i productives que facin ús de l'educació i coneixements que tenim en el mercat de treball català. Probablement l'administració pública ha de tenir un paper clau en la promoció i lideratge cap a la creació i reconversió de llocs de treball qualificats, no rutinaris i basats en la investigació i el desenvolupament. El fet que el teixit empresarial català estigui format principalment per petites i mitjanes empreses i que el sector privat es centri més en els resultats a curt que a llarg termini fa que els actors privats disposin de pocs incentius per a millorar la qualitat dels llocs de treball. ■

■ Bibliografia

BÜCHEL, Felix i VAN HAM, Maarten. «Overeducation, regional labor markets, and spatial flexibility». A *Journal of Urban Economics*, núm. 53(3), p. 482–493, 2003.

CAPSADA, Queralt i VALIENTE, Òscar. *Els reptes en matèria de competències de la població adulta*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill, 2015.

DEKKER, Ron, GRIP, Andries i HEIJKE, Hans. «The effects of training and overeducation on career mobility in a segmented labour market». A *International Journal of Manpower*, núm. 23(2), p. 106–125, 2002.

FRANK, Robert H. «Earn Less: The Theory and Why Women Estimation of Differential Overqualification». A *American Economic Review*, núm. 68(3), p. 360–373, 1978.

FREEMAN, Richard. *The Overeducated American*. Academic Press, 1976.

FREI, Christa i SOUSA-POZA, Alfonso. «Overqualification: permanent or transitory?». A *Applied Economics*, núm. 44(14), p. 1837–1847, 2012.

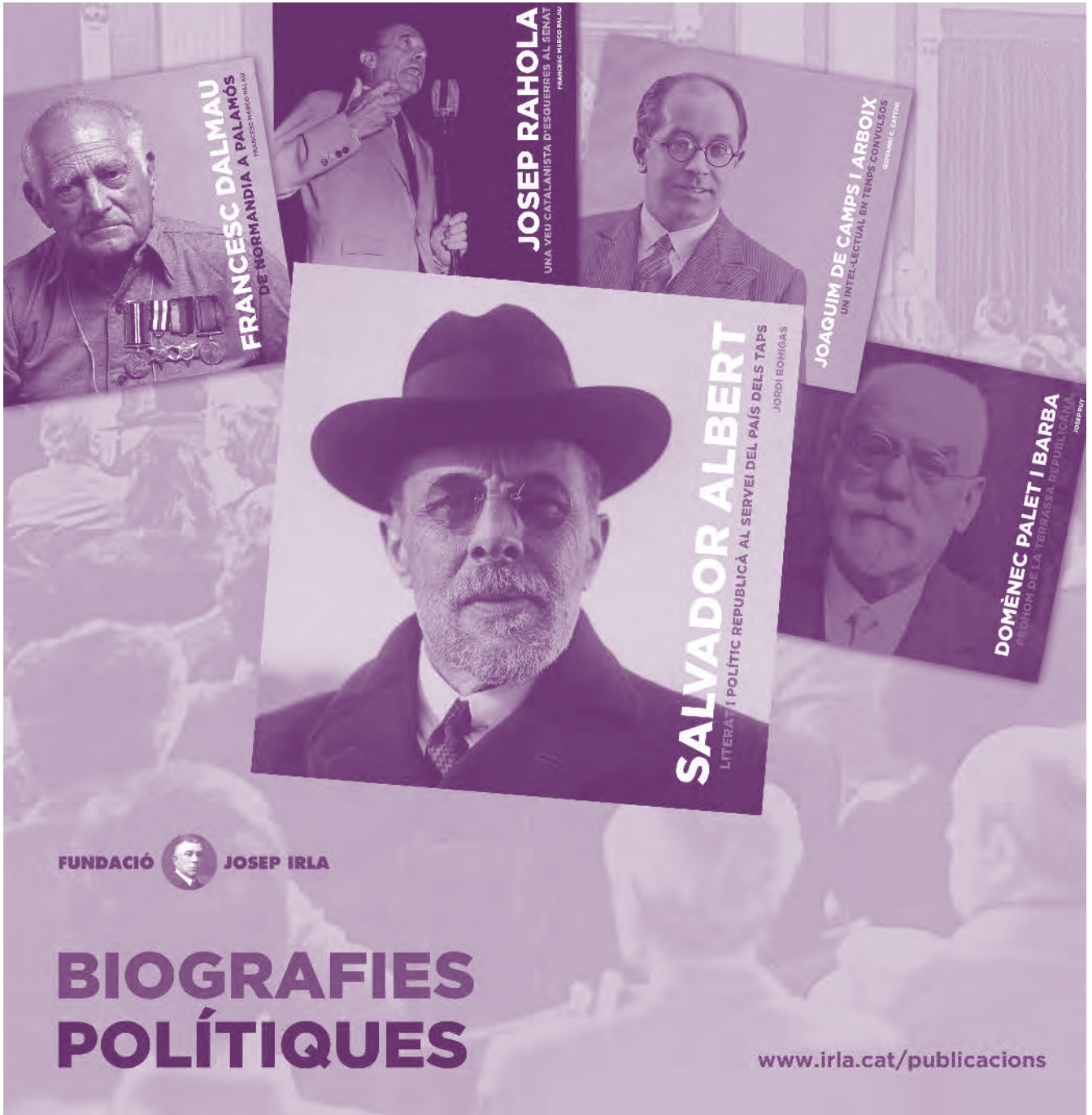
HARTOG, Joop. «Over-education and earnings: where are we, where should we go?». A *Economics of Education Review*, núm. 19(2), p.131-147, 2000.

MCGOLDRICK, Kimmaire i ROBBST, John. «Gender Differences in Overeducation: A Test of the Theory of Differential Overqualification». A *American Economic Review*, núm. 86(2), p. 280–284, 1996.

RUMBERGER, Russell W. «The Rising Incidence of Overeducation in the U.S. Labor Market». A *Economics of Education Review*, núm. 1(3), p. 293–314, 1981.

VAHEY, Shaun P. «The great Canadian training robbery: evidence on the returns to educational mismatch». A *Economics of Education Review*, núm. 19(2), p. 219-27, 2000.

VERHAEST, Dieter i OMEY, Eddy. «The Impact of Overeducation and its Measurement». A *Social Indicators Research*, núm. 77, p. 419–448, 2006.

FRANCESC DALMAU
DE NORMANDIA A PALAMÓS

FRANCESC MARCO RALAU

JOSEP RAHOLA

UNA VEU CATALANISTA D'ESQUERRES AL SENAT

FRANCESC MARCO RALAU

JOAQUIM DE CAMPS I ARBOIX
UN INTEL·LECTUAL EN TEMPS CONVULSOS

OSCAR NIÉ I GASTÓN

SALVADOR ALBERT

LITERAT I POLÍTIC REPUBLICÀ AL SERVEI DEL PAÍS DELS TAPS

JORDI BOHIGAS

DOMÈNEC PALET I BARBA
PROFETA DE LA TERÇA REPUBLICA

JOSEP IRLA

FUNDACIÓ JOSEP IRLA

BIOGRAFIES POLÍTIQUES

www.irla.cat/publicacions